

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ___ ” _____ 2017 __ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістра зі спеціальності

072 “Фінанси, банківська справа та страхування”

за магістерською програмою професійного спрямування

«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему:

« Аналіз та перспективи розвитку обов’язкових видів страхування»

Виконавець:

студентка __ЦЗФН_6 курса __групи М-5

_____ Балазан Д.В. _____
(прізвище, ім’я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

_____ к.е.н. _____ доц. _____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ Світлична О.С. _____
(прізвище, ім’я, по батькові) /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ ОБОВ'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ.....	6
1.1. Економічна сутність та особливості обов'язкового страхування.....	6
1.2. Класифікація обов'язкового страхування.....	13
1.3. Особливості проведення основних видів обов'язкового страхування.....	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	33
2.1. Аналіз стану обов'язкового страхування в Україні	33
2.2. Аналіз обов'язкового страхування на прикладі СК «Альфа Страхування».....	49
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	59
3.1. Проблеми та шляхи розвитку обов'язкових видів страхування в Україні	59
3.2. Напрями розвитку обов'язкового медичного страхування в Україні ..	64
3.3. Розвиток страхування цивільної відповідальності в Україні	78
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	92
ДОДАТКИ.....	101

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасний період істотних ринкових змін в економіці принципово змінюються характер і функції страхування. В Україні зростає його значення як ефективного засобу захисту соціальних і майнових інтересів громадян.

В умовах ринкових відносин стають актуальними якісні перетворення в системі страхування, механізми регулювання страхової діяльності, посилення соціальної орієнтації в розвитку страхової справи. Соціальні пріоритети розвитку системи страхових відносин обумовлюються необхідністю створення дієвої та ефективної системи страхового захисту інтересів громадян нашої держави.

Теоретичні концепції ринкової економіки виходять з того, що обов'язкове страхування повинно - виступати одним з основних методів-гарантованого захисту майнових інтересів, громадян (фізичних осіб).

Система обов'язкового страхування є найбільш соціально-орієнтованим сегментом ринку страхових послуг. Договори обов'язкових видів страхування мають досить велике коло суб'єктів захисту.

В умовах ринкових відносин обов'язкове страхування набуває яскраво виражений соціальний характер. Являючи собою глобальну систему перерозподільних відносин, система обов'язкового страхування неминуче приймає на себе частину соціальних функцій держави і міцно зміцнюється на страховому ринку як невід'ємний елемент державної соціальної та фінансової політики.

Розвиток видів обов'язкового страхування як ніші ринку страхових послуг покликаний вирішувати питання додаткового фінансування соціального захисту населення і виступає в якості важливого стабілізуючого фактору економіки.

Крім цього, повноцінний і економічно-зважений розвиток обов'язкових видів страхування веде до підвищення страхової культури серед суб'єктів

господарювання, результатом чого стає розвиток добровільних видів страхування. Дані обставини, що визначають актуальність пошуку шляхів побудови дієвої системи обов'язкового страхування та розвитку його видів, послужили передумовою вибору теми роботи, визначили її структуру і логіку дослідження.

Певних проблем формування та розвитку інституту обов'язкового страхування торкалися у своїх працях такі загальновідомі вчені, як В. Базилевич, Н. Машина, В. Семенов, В. Шевчук, Ю. Шемшученко та ін. Окремим питанням обов'язкового страхування увага приділяється і у періодиці (Л. Грановська, І. Дубовіч, Х. Василюшин та ін.). Проте подальший розвиток окремих видів обов'язкового страхування потребує поглиблених наукових розробок.

Головною **метою** роботи є дослідження теоретичних основ розвитку обов'язкових видів страхування, аналіз сучасного стану обов'язкових видів страхування в Україні, та визначення перспектив їх розвитку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) дослідити економічну сутність та особливості обов'язкового страхування;
- 2) розглянути класифікацію обов'язкового страхування;
- 3) з'ясувати особливості проведення основних видів обов'язкового страхування;
- 4) здійснити аналіз стану обов'язкового страхування в Україні;
- 5) провести аналіз обов'язкового страхування на прикладі СК «Альфа Страхування»;
- 6) дослідити проблеми та шляхи розвитку обов'язкових видів страхування в Україні;
- 7) визначити напрями розвитку обов'язкового медичного страхування в Україні;
- 8) з'ясувати можливості подальшого розвитку страхування цивільної

відповідальності в Україні.

Об'єктом дослідження - процес здійснення обов'язкових видів страхування в Україні.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають при здійсненні обов'язкових видів страхування.

Методи дослідження. В процесі дослідженні було використано такі методи як монографічний (при аналізі літературних джерел), порівняння (при порівнянні підходів до обов'язкового страхування), аналіз та синтез (при дослідженні класифікації видів обов'язкового страхування), дедукція та індукція (при вивченні тенденцій обов'язкового страхування), моделювання (при з'ясуванні впливу факторів на рівень виплат) наукова абстракція та узагальнення (при формулюванні висновків).

Інформаційна база дослідження: законодавчі та нормативні акти, що врегульовують діяльність страхових компаній в Україні, щодо обов'язкових видів страхування; науково-методична література; підручники, посібники; матеріали спеціальних періодичних видань; звітні дані НКРРФП, щодо діяльності страхових компаній в Україні; фінансова звітність СК «Альфа Страхування».

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зробити наступні висновки.

1. Страхування може бути добровільним або обов'язковим. Обов'язкове страхування виникає в силу прямої вказівки закону, який зобов'язує його учасників (здебільшого-страхувальника) укласти договір страхування. Обов'язкове страхування розповсюджується на пріоритетні об'єкти страхової охорони, коли питання такої охорони певних об'єктів зачіпає суспільні інтереси (наприклад, страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при їх перевезенні). Обов'язкове страхування можливе лише тоді, коли за допомогою добровільного страхування неможливо досягнути (або одержати) необхідний ефект.

2. В цілому обов'язкове страхування ділиться на державне (фінансується за рахунок бюджетних коштів) та недержавне (оплачується страхувальниками). Об'єктами обов'язкового страхування можуть бути групи майнових інтересів: особисте страхування; майнове страхування; страхування відповідальності. В Україні види обов'язкового страхування регламентовано законом «Про страхування».

3. В обов'язковому страхуванні страхові відносини вимагають наявності певних умов: законодавчо встановленого переліку об'єктів, які підлягають обов'язковому страхуванню, а також механізму забезпечення його реалізації; охоплення об'єктів обов'язкового страхування без заяви страхувальника; безумовної дії обов'язкового страхування, незалежно від порушення терміну сплати страхувальником страхових платежів. Право на здійснення обов'язкових видів страхування може отримати будь-який страхувач, якщо він має відповідну ліцензію.

4. В Україні спостерігається активне зростання обсягів валових страхових премій від обов'язкового страхування. Якщо в 2012 р. вони

складала 3540 млн. грн., то в 2016 р. зросли на 59,44% і склали 5644,3 млн. грн. Розвиток ринку обов'язкового страхування обумовлений, в першу чергу, розвитком ринку страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, динаміка валових премій від якого також має тенденцію до зростання. В 2012-2016 рр. частка валових премій від страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів складала більше 77% в структурі валових премій від обов'язкового страхування. Загальний рівень валових виплат по обов'язковому страхуванню має тенденцію до зростання – в 2012 р. він склав 29,8%, в 2016 р. – 33,4%.

5. Приватне акціонерне товариство «СК «Альфа Страхування» (Україна) засновано в червні 2000 року. Компанія є одним із лідерів українського страхового ринку, володіє універсальним портфелем послуг, що включає комплексні програми захисту інтересів бізнесу та широкий спектр страхових продуктів для приватних осіб. Обсяги активів компанії мають тенденцію до зростання. Зростають також і резерви. Обсяги страхових платежів компанії до 2013 р. активно зростали, а в 2014-2015 рр. скорочувалися. В 2016 р. обсяги страхових платежів зросли, як зросли і страхові виплати.

Компанія має 7 ліцензій на обов'язкові види страхування. Однак деякі види обов'язкового страхування розвинуті недостатньо. До таких відноситься обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації. Активно розвивається обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, яке в 2016 р. принесло компанії 27492 тис. грн. страхових премій. При цьому страхові виплати склали 16760 тис. грн., а рівень страхових виплат досяг 61%. В цілому рівень страхових виплат зостав в 2012, скорочувався на протязі 2013-2014 рр. і знову зростав в 2015-2016 рр.

6. На сьогодні найважливішою проблемою обов'язкового страхування є низький рівень довіри до страхових компаній; відсутність якісної

інформації в страховому секторі; недосконалість законодавства у сфері обов'язкового страхування; невідповідність нормативно-правових актів вимогам сьогодення та європейським стандартам; низький рівень послуг, що надаються окремими страховиками; наявність випадків шахраювання.

7. Аналіз альтернативних моделей обов'язкового медичного страхування демонструє, що для України поки що найбільш оптимальною є модель виключно соціального обов'язкового медичного страхування, джерелом якого є загальнодержавні бюджетні видатки на систему охорони здоров'я. В умовах, коли частка тіньової економіки у ВВП є досить високою, впровадження моделі, за якої роботодавці і робітники сплачують страхові платежі (на кшталт моделі багатьох європейських країн), означає стимулювання цієї тіньової економіки. Залучення приватних страхових компаній теж має значні загрози. В олігархічній економіці вони часто використовують гроші медичного страхування задля офшорного експорту капіталу. Щоб знизити альтернативні витрати від моделі страхування, що нами пропонується, й посилити її переваги, треба формувати елементи ринкового середовища, розвивати конкуренцію за різними напрямками, зокрема створити прозорий конкурс потенційних топ-менеджерів. Доречним є також аутсорсинг функцій управління страховими фондами, якщо його переваги переважають над ризиками, тому що він сприяє кардинальному підвищенню ефективності страхових та медичних послуг.

Для підвищення якості медичних послуг та рівня фінансового забезпечення системи охорони здоров'я в Україні необхідно запровадити страхову медицину, зокрема створити Фонд обов'язкового медичного страхування з регіональними відділеннями, розробити відповідний механізм надходження страхових внесків. Співпраця між основними суб'єктами обов'язкового медичного страхування має відбуватися на підставі договорів, які укладаються страховиком (Фондом обов'язкового медичного

страхування) зі страхувальниками (роботодавцями, суб'єктами підприємницької діяльності), державними і приватними лікувальними закладами, фармацевтичними компаніями. Надалі бюджетне фінансування в Україні можна буде розглядати як асигнування коштів із державного або місцевого бюджетів на витрати, що пов'язані з виконанням функцій держави у сфері охорони здоров'я, державних програм, утримання державних організацій на мінімальному рівні або грошове забезпечення економічно неактивного населення (малозабезпечених верств населення). А економічно активне населення, за умови участі в обов'язковому медичному страхуванні, отримає шанс на високий рівень медичного обслуговування відповідно до передових європейських стандартів лікування.

8. Удосконалення обов'язкового страхування цивільної відповідальності в Україні повинне йти двома шляхами: впровадженням нових видів такого страхування та удосконалення існуючих. В Україні доцільно впровадити цивільну відповідальність адвокатів.

Правова природа цивільно-правової відповідальності адвоката в українському законодавстві, на нашу думку, має сприйматися як поєднання елементів обмежувального та споживчого концептуальних підходів. Це, зокрема, проявляється в необхідності інституту страхування цивільно-правової відповідальності адвоката, який, насамперед, встановлює додаткові гарантії клієнту у належній реалізації його конституційного права на професійну правничу (правову) допомогу. Водночас цей інститут покликаний мінімізувати й можливі негативні наслідки у професійній діяльності адвоката (щодо обов'язку відшкодувати заподіяну ним клієнту шкоду). Але введення такого страхування на початковому етапі має розглядатися як добровільне, а обов'язкове, на наше переконання, може бути запроваджене лише через кілька років. Це пов'язано, зокрема, з можливими фінансовими ризиками у професійній діяльності адвоката та необхідністю

вироблення надійного й ефективного механізму страхування цивільно-правової відповідальності адвоката.

В умовах дії обов'язкового страхування пасажирів та водіїв від нещасних випадків на транспорті кошти використовуються неефективно. Альтернативним способом страхування на транспорті є перехід від особистого страхування від нещасних випадків на транспорті до обов'язкового страхування відповідальності перевізника.

Для успішного розвитку страхування обов'язкової цивільно-правової відповідальності автовласників в Україні необхідно: виробити єдині стандарти його проведення, активізувати роботи щодо залучення нових страхувальників, використовуючи нові сучасні канали збуту; переглянути підходи до врегулювання збитків для усунення негативного ставлення до страхування реальних і потенційних страхувальників; стимулювати розвиток добровільного страхування відповідальності власників транспортних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44. - Ст.356.
2. Про страхування: закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №18. – С. 78.
3. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 № 2654-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 47. - Ст. 643.
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 5-6. - Ст. 30.
5. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 № 898-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 38 - Ст. 313.
6. Александрова М. М. Страхування: Навчально-методичний посібник / М. М. Александрова. - К.: ЦУЛ, 2002. – 342 с.
7. Аналіз та використання зарубіжного досвіду щодо розвитку системи медичного страхування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2014/analiz-tavykorystannya-zarubizhnoho-dosvidu-schodo-rozvytku-systemymedychnoho-strahuvannya-v-ukrajini/>
8. Андрущенко Л. В. Стан та перспективи розвитку авіаційного страхування в Україні / Л. В. Андрущенко, О. В. Драган // Митна справа. - 2013. - № 4(2). - С. 289-294.
9. Белікова Т.В. Удосконалення методу формування страхового тарифу при автострахованні / Т.В. Белікова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. – Харків. – 2009. – № 2(7). – С. 136-149.
10. Брюховецька І. О. Класифікація страхування майна громадян / І. О. Брюховецька // Молодий вчений. - 2016. - № 9. - С. 19-22.
11. В чому суть прийнятої Радою медичної реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nv.ua/ukr/ukraine/events/v-chomu-sut-medichnoji-reformi-jaku-rozgljadaje-rada-1271594.html>

12. Вдосконалення відносин у сфері обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів як механізму соціального захисту майнових прав у дорожньо-транспортних пригодах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umcbdr.com.ua/vdoskonalennya-vidnosin-u-sferi-obovyazkovogo-straxuvannya-civilno%D1%97-vidpovidalnosti-vlasnikiv-transportnix-zasobiv-yak-mexanizmu-socialnogo-zaxistu-majnovix-prav-u-dorozhno-transportnix/>
13. Воблый К. Г. Основы экономии страхования / К.Г. Воблый. - Киев, 1915. - 412с.
14. Воробьев А. Теория адвокатуры: монография / А. Воробьев, А. Поляков, Ю. Тихонравов. - М.: «Грантъ», 2002. - 496 с.
15. Гончарук С. М. Сучасний стан і проблеми фінансування установ охорони здоров'я в Україні / С. М. Гончарук, С. В. Приймак, Л. Я. Даниляк // Бізнес Інформ. - 2016. - № 1. - С. 190-194.
16. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
17. Десятиліття обіцянок: чому Україна не готова до системи обов'язкового медстрахування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/desyatiletiya-obeshchaniy-pochemu-ukraina-ne-gotova-k-sisteme-obyazatel'nogo-medstrahovaniya-699922.html>
18. Долинская В.В. Обязательное страхование: вопросы правового регулирования и классификации / В.В. Долинская // Законы России: опыт, анализ, практика. – 2007. – № 9. – С. 4-13.
19. Дяченко Є. В. Схеми поєднання добровільного та обов'язкового медичного страхування / Є. В. Дяченко // Інвестиції: практика та досвід. - 2012. - № 4. - С. 88-93.
20. Жалкіна М. Обязательное страхование: зарубежная практика / М. Жалкіна // Страхование ревью. – № 3. – 2000. – С. 35-36.
21. Жилкина М.С. Обязательное страхование: зарубежная практика / М.С. Жилкина // Страхование ревью. – 2000. – № 3. – С. 35-36.

22. Журавльова З. В. Фінансово-правові аспекти запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні / З. В. Журавльова // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2014. - № 1. - С. 203-212.
23. Заборовський В. В. Страхування цивільно-правової відповідальності адвокатів в Україні: обов'язкове чи добровільне? / В. В. Заборовський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2017. - Вип. 43(2). - С. 194-198
24. Загородній А. Г. Фінансовий словник. - 4-те вид., випр. та доп. / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко - К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. - 566 с.
25. Задорожний З. В. Сутність та генезис страхування як економічної категорії / З. В. Задорожний // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2012. - Вип. 9(1). - С. 410-417.
26. Задоя І. Страхування професійної відповідальності адвокатів: зарубіжний досвід та перспективи в Україні / І. Задоя // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. - 2014. - Вип. 4. - Т. 2, - С. 273-277.
27. Залетов О. Об'єктивна необхідність та суть обов'язкового страхування / О. Залетов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/public/05/03/04/1764>
28. Ільченко А. Проблеми реалізації права регресу страховиком за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту / А. Ільченко // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 1. - С. 23-28.
29. Какие виды страхования в странах мира являются обязательными [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://credits.ru/publications/218021/kakie-vidy-strahovaniya-v-stranah-mira-yavlyayutsya-obyazatelnyimi>
30. Камінська Т. М. Щодо альтернативних моделей обов'язкового медичного

- страхування в Україні / Т. М. Камінська // Економічна теорія та право. - 2017. - № 2. - С. 14-24.
31. Князева Е.Ю. Правовая классификация видов обязательного страхования по законодательству Российской Федерации / Е.Ю. Князева, С.В. Тимофеев // Вестник РГГУ. Серия: Экономика. Управление. Право. – 2015. – № 1 (144). – С. 60-73.
32. Козлов А. Страхование профессиональной ответственности юриста / А. Козлов, Е. Попов // Российская юстиция. - 2002.-№5.-С. 8-10.
33. Кратенко М. Договор об оказании юридической помощи в современном гражданском законодательстве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / М. Кратенко. - Томск, 2005. - 30 с.
34. Лесик Л.М. Досвід застосування в Україні обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів // Гроші, фінанси і кредит. - 2010. - № 6(108). - С. 231-234.
35. Лесик Л.М. Тенденції та проблеми розвитку ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в умовах економічної кризи // Гроші, фінанси і кредит. -2010. -№ 2(104). -С. 214-219.
36. Лобова О. М. Проблеми запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні та заходи щодо їх розв'язання / О. М. Лобова, Д. Е. Акоюн. // Ефективна економіка. - 2015. - № 3. – С. 27-32.
37. Локомотивом розвитку страхового ринку України в 2016 р залишиться ОСАЦВ – думка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/366523/lokomotyvom-rozvytku-strahovogo-rynku-ukrayiny-v-2016-r-zalyshytsya-osatsv-dumka>
38. Ляшенко Н.В. Ринок автотранспортного страхування України: стан, проблеми розвитку та особливості регулювання в умовах глобалізації страхових відносин / Н.В. Ляшенко, Л. М. Янушева // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?operation=1&iid=450>.

- 39.Малік М. Розвиток обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності в Росії / М. Малік, І. Семенчук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2014. - Вип. 3. - С. 11-15.
- 40.Маркетинг соціальних послуг: Навчальний посібник / Під ред. д. ф. н., проф. В. Г. Воронкової. - К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 576 с.
- 41.Мельниченко Р. Адвокаты избавились от страха / Р. Мельниченко // Адвокатская практика. - 2010. - № 1. - С. 29-32.
- 42.Молозіна Н. А. Методика визначення ефективності дії системи обов'язкового соціального медичного страхування в Україні / Н. А. Молозіна // Бізнес Інформ. - 2014. - № 2. - С. 243-248.
- 43.Мужилівський В. В. Державне регулювання обов'язкових видів страхування: шляхи вдосконалення / В. В. Мужилівський // Бізнес Інформ. - 2013. - № 2. - С. 35-40.
- 44.Мужилівський В. В. Державне регулювання обов'язкових видів страхування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / В. В. Мужилівський; НАН України, НДЦ індустр. пробл. розв. - Х., 2013. - 20 с.
- 45.На парламентских слушаниях в Госдуме обсудили проблемы и перспективы обязательного медицинского страхования [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.duma.gov.rU/news/273/1446712/#photo1>.
- 46.Навроцький С.А. Страхування як самостійна економічна категорія відтворення / Навроцький С.А. // Економіка АПК. - 2006. - №9. - С.37-44.
- 47.Непран А. В. Проблеми розвитку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та шляхи їх розв'язання / А. В. Непран // Фінанси України. - 2014. - № 7. - С. 75-86.

48. Нилус Г. Перспектива и возможности страхования профессиональной ответственности адвокатов. Тезисы. / Г. Нилус // Вестник Адвокатской палаты Иркутской области. - 2006. - № 10. - С. 41-43
49. Основы менеджменту: / За науковою ред. проф. В. Г. Федоренка - К.: Алерта, 2007. - 420 с.
50. Основы страховой деятельности: Учебник // Отв. ред. проф. Т. А. Федорова. – М.: Издательство БЕК. – 1999. – 776 с.
51. Павленко А. Перспективи впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні / А. Павленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pck.kneu.edu.ua/?p=334>.
52. Підсумки діяльності страхових компаній за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/SK_IV_kv_%202012.pdf
53. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf
54. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00552.pdf>
55. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00565.pdf>
56. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf
57. Поспелов О. Гражданско-правовая ответственность адвокатов и адвокатских образований за некачественную юридическую помощь / О. Поспелов // Пробелы в российском законодательстве. - 2008. - № 1. - С. 406-411.
58. Приказюк Н. В. Перспективи запровадження обов'язкового медичного страхування на шляху реформування галузі охорони здоров'я України / Н. В. Приказюк, С. Б. Березіна, М. І. Романченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і

- менеджмент. - 2016. - Вип. 21. - С. 138-142.
59. Приступа Л. А. Особливості обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні / Л. А. Приступа, Т. В. Басистюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2014. - Вип. 6(5). - С. 62-65.
60. Приходько В. Фінансові аспекти обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів / В. Приходько // Финансовые услуги. - 2010. - № 3-4. - С. 39-41.
61. Рейтинг страхових компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/16/12/52>
62. Ринок обов'язкового страхування автоцивільної відповідальності переходить на європейську практику прямого врегулювання збитків, стаючи зручнішим для клієнтів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mtsbu.ua/ua/presscenter/news/114947/>
63. Семеняка В. Стан правового регулювання страхування при здійсненні космічної діяльності в Україні та основні напрямки його вдосконалення / В. Семеняка // Страхова справа. – 2002. – №4. – С. 60-69.
64. Система охорона здоров'я Великобританії // Insurance TOP [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://insurancetop.com/markets/39>.
65. Степанова О. В. Обов'язкове медичне страхування як фактор фінансової стійкості охорони здоров'я в Україні / О. В. Степанова. // Ефективна економіка. - 2015. - № 11. – С. 40-46.
66. Страхові послуги: навч. посібник / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк; за заг. ред Д. І. Деми. - [2-е вид. перероб. та допов.]. - К.: Алерта 2013. - 526 с.
67. Страховое дело: Учебник / Под ред. Л.И. Рейтмана. – М.: Банковский и биржевой научно-консультационный центр. – 1992. – 497 с.
68. Страхування: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. - К.: Знання, 2008. - 1019 с.
69. Страхування: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець - К.;

- КНЕУ, 202. - 599 с.
70. Сульковська В. Фактори, котрі формували попит на страховий захист в Польщі в 90-х роках ХХ століття // вісник ГАНГ. – 2001. - №15. – С.19-24.
71. Токмаков И. Обязательное страхование профессиональной ответственности адвоката: есть ли необходимость? / И. Токмаков // Адвокатская практика. - 2011. - №4. - С. 14-20.
72. Турбина К.Є. Страхование: теория и практика. Учебное пособие / К. Є. Турбина. – М.: Анкил, 2003 – 704 с.
73. Федотова Т. Адвокатская деятельность и проблемы судебного представительства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная власть; прокурорский надзор; организация правоохранительной деятельности; адвокатура» / Т. Федотова. - М., 2009. - 25 с.
74. Фінансова звітність СК «Альфа Страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://alfaic.ua/uploads/page/Alfa_2016_otchet.pdf
75. Фурман В.М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку: Монографія/ В.М. Фурмана. - К.:КНЕУ, 2005. – 296 с.
76. Халеппо Е. Страхование профессиональной ответственности адвоката, участвующего в гражданском и арбитражном процессах: проблемы законодательства / Е. Халеппо // Пробелы в российском законодательстве. - 2008. - №2, - С. 121-123.
77. Чвертко Л.А. Особливості функціонування системи страхування автоцивільної відповідальності в Україні / Л.А. Чвертко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/4720/1/Strahuv_avtozyvil_vidpov.pdf
78. Чекмарьова Л. Страхування професійної відповідальності адвоката / Л. Чекмарьова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. -2015. - Вип. 3. - Т.3. - С. 173-178.
79. Шиминова М.Я. Государственное страхование в СССР: Правовые

вопросы / АН СССР. Ин-т государства и права. Отв. ред. Н.С. Малеин. – М.: Наука. – 1987. – С. 30-43.

80. Шумелда Я. Страхування. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей / Я. Шумелда. – Тернопіль: Джура, 2004. – 280 с.
81. Яворська Т. В. Страхові послуги: Навчальний посібник / Т. В. Яворська. – К.: Знання, 2007. – 360 с.